

Budapesti Dunapartok építőművészeti jelentősége.

(Fábián Gáspár fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben februárius 18-án.) (Folytatás.)

Budapest legszebb éke a budai Várhegy, bár nincsen közvetlenül a Dunaparton, mégis innen nyílik reá a legszebb kilátás; ezért épp oly fontos ennek hibátlan célirányos beépítése; mint akár a közvetlen partoké. Es mit látunk? Míg a páratlan fekvésű királyi várpalota és Mátyás-templom sokat ígérően emelkedik a főváros fölé, annak valóban királyi jelleget kölcsönözvén, addig a Várhegy lejtője a legnagyobb össze-visszaságot, rendezetlenséget tárja a szemlélő elé. Undok tűzfal-architektúrák mindenütt, melyek bemocskolják az Isten által is szépnek teremtett hegyoldal képét.

Budapestnek egyetlen jellegzetes architektúrája van, minőt az egész világon föl nem lelhetünk, melyet más nemzet mint sajátos kincsét óvna és fejlesztene, melyet azonban mi elhanyagolunk, tovább építéséről megfeledkezünk és pusztulni engedünk.

Ez Schulek mester gyönyörű alkotása, a Halász-bástya! Miért maradt abba ennek kiépítése úgy, amiként azt nagy mesterünk tervezte? Miért nincs levezetve a Dunapartig? Hisz ez volt egyik főcél, amiért készült! Nemcsak a szépművészeti szempont, hanem a forgalmi szempont is követeli azt. Hisz aki ma a Halász-bástyáról a Dunaparra akar jutni, oly labirintusokon, zsákutcákon, drótakadályokon és farkasvermeken kell átvergődnie, sőt még az ott elrejtett bizonyos házak őrszemei miatt erkölcsi botlásoktól is kell magát óvnia, hogy e különben természetes és leg-rövidebb útvonal megtételére csakis viharedzett egyének vállalkozhatnak.

Ezt a lépcsős útvonalat a Halász-bástyától a Dunapartig mielőbb ki kell építeni!

Átalában véve a budai Dunapart más beépítést és kiépítést kíván, mint a pesti oldal. Itt ügyelnünk kell arra, hogy a szép hegyoldalak képét a szem elől el ne fődjük, hogy a hegyoldalnak fás, lombos, villaszerű karaktere már a pesti Dunapartokról látható legyen. Am evégett ismét nem valók oda bérpaloták, melyek tudvalevőleg sokkal magasabb és zártabb beépítést adnak, mint a középületek. Hiszen látjuk, hogy például maga a parlament két emelet-sorral alacsonyabb, mint a szegélyző pesti bérházak. Tehát még a budai partra is inkább valók — már e szempontból is — középületek, melyeknek monumentalitása nem magasságban, hanem inkább egészen harmonikus megjelenésben nyilvánul meg.

Megdöbbenő az, hogy még a főváros leghatalmasabb, az egész világon párhuzamos útvonala is minden nagyobb gondolat, eszme és vonás nélkül fejlődik. Itt van ez a három tér: Szilágyi-Dezső-, a Batthiány- és a Pálffy-tér, melyek mindegyike azt igazolja, hogy nem tudjuk, miért vannak ott, mit csináljunk velük! A hatalmas útvonallal mentén ezek a terek illuzoriusak. A forgalom sem kívánja létüket, amit az is fényesen igazol, hogy a Szilágyi-teret beépítették, a Batthiány- és Pálffy-teret parkkal látták el, melyet senki nem látogat, sőt az utóbbi teljesen be lévő kerítve, nem is szolgálhatja e célt. Még legjobban járt a Szilágyi-Dezső tér, hol Pecznek eredeti, kedves temploma talált helyet, mely azonban a dunai nézőpontból tekintve kicsiny.

A Batthiány-téren ismét elénkbe tűnnek a világváros világútjára jellemző 5 méter széles bérházak, melyek e helyen még annál elszomorítóbb hatásúak, mert a Dunavonal felüli rész lezárását alkotják.

És a Pálffy-tér körülzárt parkjában ott éktelenkedik világcsúfjára egy apró gépház, melyet sokan Gül-Baba sírjának gondolnak; lehetetlen is egyébként magyarázatát adni annak, hogy tűrhet meg a város egy ily rongy putrit legfőbb útvonala egyik kimagasló pontjában!? De egyebet is megtűri! Megtűri például, hogy az Országházzal szemben, pandan-képpen a túlsó parton, egy üzemből lévő otromba gőzmalom alkossa a budai Dunapart méltó lezárását! Valóban vegyes érzelmek és gondolatok támadhatnak az előkelő idegen lelkében, mikor ezt a tohuva-bohut szemlélni kénytelen! Mindenesetre nehéz problémák előtt áll. És valószínűleg nem fog találni halandót, ki elfogadható magyarázatot tudna adni arról, hogy miért került az a hatalmas, óriás frontokkal bíró középület: a „Pestvidéki Igazságügyi Palota“ a háttérbe, szűk, rendetlen utcák közé, mikor előtte, a Dunaparton, a fenséges perspektívájú útvonalon, kis dűledező, alig pár méteres fronton földszintes viskók húzzák meg magukat, — szégyenkezve, pírulva, hogy az egész világ szeme — a Dunapartokról — rajtuk kénytelen megpihenni!

Persze, mindenre lehet kifogást találni, de ezzel a nagy, helyrehozhatatlan hibákat mentesíteni nem lehet!

Ami a Margit-hídon túl van — különösen a Császár- és Lukács-fürdő túl — az úgy fest, mint valami háborús készülődés: kapkodás, rendetlenség, tervnélküliség mindenütt. De maradjunk még kissé a Lukács- és a Császár-fürdő partvonalán! Mikor 14 évvel ezelőtt, technikus koromban, Budapest szépségeit kutattam, a Margithíd mögötti kedves fürdőparkot óhajtottam megközelíteni, természetesen találtam, hogy oda a Duna felől nyílik a bejárás; de nagy volt a meglepetésem, mikor a Margithíd alatt sártengereken és teljesen elhanyagolt úton kellett átvándorognom célt felé. Itt pedig óriás homokbuckák, kőtengerek állták utamat, úgy hogy csak hosszabb kerülő utakon át értem végre a park sétányaira. Ha ma valaki eme legfőbb, legtermészetesebb útvonallról akarja megközelíteni e parkot, ugyanazt találja, mint én 14 évvel ezelőtt. Ha ez a park azért létesült itt, hogy a nagy Duna mellett, a Margit szigettel szemben, egy kedves, szép, strandszerű sétahelyet nyújtson a közönségnek, akkor józan észszel megérteni nem lehet, hogy éppen

a strandon, ahol a legszebb kilátás (és belátás a Duna felől) nyílik, ott homok- és kőlerakodó helyet létesítenek, mely nemcsak az egész part képét teszi tönkre, hanem még kellemetlen portengerrel is belepi a gyógycélokat szolgáló telepeket.

Ami azután a fürdőkönyvön túl következik, arról jobb meg sem megemlékezni. Szakadozott partok, füst, korom, piszok, zürzavar. Jó, hogy e part nagy része el van zárva, úgy itt, mint az újpesti részen; viszont nem nagyon kellemes, hogy éppen a Margit-szigetről tárul mindkét Dunaparra ilyen kép a szemlélő elé.

(Vége. köv.)